LANDBOUW-ECONOMISCHE POLITIEK IN SURINAME

DOOR

W. R. MENKMAN

Het verslag over de jaren 1936 en 1937 van het Departement van Landbouw-Economische Zaken in Suriname (Drukkerij Eben Haëzer te Paramaribo) is niet gedagteekend; het werd pas onlangs hier te lande ontvangen en zal dus waarschijnlijk in het laatst van 1938 verschenen zijn, wat wel laat lijkt. Dit wil echter geenszins zeggen dat de gegevens welke het bevat niet belangrijk, of niet meer actueel zouden zijn.

In de eerste plaats geeft het verslag een overzicht van de landbouwkundige en landbouw-economische organisatie, van de oprichting, in 1903, eener Inspectie van den Landbouw in West-Indië, tot en met de tot stand koming, in 1937, van het hierboven genoemde departement van algemeen bestuur, los van het Landbouwproefstation te Paramaribo.

Geconstateerd wordt in het verslag dat de economische beteekenis van den landbouw in Suriname voor de wereldhuishouding, voor het moederland en voor de overige deelen des Rijks, uiterst gering is.

Ten aanzien van de rol welke de landbouw speelt voor de eigen Surinaamsche volkshuishouding, mogen hier de volgende, aan het verslag ontleende cijfers gegeven worden.

	Deel der totale bevolking ¹⁾ , op de plantages en in den kleinen landbouw werkzaam	Omvang van den kleinen landbouw		Omvang van den grooten landbouw	Aandeel der landbouw-producten in de totale uitvoerwaarde
		aantal per- ceelen	H.A.	H.A.	
1932	46%	—	—	—	52.1%
1933	54%	16164	20165	17967	40.4%
1934	53%	16913	20391	15323	38.1%
1935	57%	17213	28645	16666	36.3%
1936	57%	18291	21706	14874	23.7%
1937	55%	19266	22377	11277	21.6%

¹⁾ Boschnegers en Indianen buiten beschouwing gelaten.

Deze cijfers spreken een duidelijke taal, doch wie ze niet direct begrijpt moge eraan herinnerd worden dat het waardevolste Surinaamsche uitvoerproduct tegenwoordig een mijnproduct is, het bauxieterts, dat in de exportstatistiek voor 1937 met 65% de eerste plaats innam. Met betrekking tot den uitvoer is Suriname, hoewel het landbouwende deel der bevolking toeneemt, geen typisch landbouwgewest meer. Waarbij dan echter bedacht moet worden dat de waarde van het uitgevoerde bauxiet, dat voor buitenlandsche rekening gewonnen wordt, slechts voor een deel (arbeidsloon en belastingen) aan de Surinaamsche gemeenschap ten goede komt.

Wat betreft de absolute waarde der uitgevoerde landbouwproducten komt het verslag tot het resultaat dat deze in 1932 f 17.34, in 1933 f 10.86, in 1934 f 11.42, in 1935 f 9.68, in 1936 f 8.25 en in 1937 f 10.94 per hoofd der bevolking bedroeg. De prijsdaling op de wereldmarkt teekent zich in deze reeks duidelijk af.

Voor zoover betreft den nog bestaanden plantagelandbouw geldt hetzelfde wat ten aanzien van het bauxiet opgemerkt is; de opbrengst der uitgevoerde producten komt slechts voor een deel aan Suriname zelf ten goede, ten minste wanneer in die opbrengst eenige winst begrepen is. De koffiecultuur genoot sedert 1931 directen financieelen steun uit de openbare kas. De suikercultuur vindt in het land zelf een door een hoog invoerrecht beschermde markt; in 1937 was de verhouding tusschen de uitgevoerde en de ter plaatse verkochte hoeveelheden suiker als 367 : 100, die tusschen den prijs per kg. bij export en bij lokalen verkoop als 100 : 353.

Terloops moge hier opgemerkt worden dat in 1862, het laatste jaar der slavernij, Suriname nog voor een waarde van p.m. f 65.— per hoofd der bevolking uitvoerde aan landbouwproducten, destijds vrijwel uitsluitend plantageproducten en grootendeels verkregen voor rekening van buitenlandsche belanghebbenden.

Ons verslag wijdt 77 bladzijden aan de citrus-, 38 aan de koffie- en 15 aan de rijstcultuur; misschien mogen wij hieruit afleiden dat eerstgenoemde cultuur tegenwoordig het meest de aandacht gaande houdt der ambtelijke landbouwdeskundigen.

Er is blijkbaar in het belang der citruscultuur veel gedaan; de resultaten evenwel zijn nog altijd niet zeer belangrijk. De waarde van den uitvoer, van sinaasappelen alleen, varieerde in de jaren 1933 tot en met 1937 van f 3716.— (1934) tot f 10612.— (1936);

gemiddeld bedroeg die waarde in deze vijf jaren nog geen / 7000.— per jaar.

De productie van citrusvruchten was in 1937 voor bijna een derde van den grooten landbouw afkomstig.

Van de sinaasappelproductie werd in 1933 tot en met 1937 nog slechts gemiddeld iets meer dan 25% uitgevoerd; er bestaat natuurlijk ook een locale markt en het percentage voor uitvoer afgekeurde vruchten is groot. Het spreekt vanzelf dat, wil de citruscultuur werkelijk iets gaan beteekenen voor Suriname, de productie — en het deel daarvan dat voor export geschikt is — vele malen zoo groot zal moeten worden. En welke beteekenis deze cultuur zal kunnen verkrijgen als volkscultuur, schijnt nog moeilijk te voorspellen.

Aangaande de koffiecultuur bevat het verslag talrijke technische gegevens, vooral op het gebied der bereiding. Deze van overheidswege financieel gesteunde cultuur leverde in 1937 nog 32% der waarde van den uitvoer aan landbouwproducten; uit het Surinaamsch Verslag 1937 weten wij dat in 1936 het aandeel van den kleinen landbouw in de totale productie slechts 5 à 6% bedroeg.

Van de rijstcultuur deelt het Departement van Landbouw-Economische Zaken mede dat zij een opvallende ontwikkeling vertoont, ook echter dat de afzetmogelijkheid buiten Suriname zeer onzeker blijft, zoolang een aanmerkelijke verbetering der kwaliteit van het voor uitvoer in aanmerking komende deel achterwege blijft.

Deze cultuur vormt volgens het verslag reeds thans de ruggraat van den kleinen landbouw; het aandeel van het district Nickerie in de totale productie was in 1937 bijna 41%.

Aangaande het mechanische rijstbedrijf in laatstgenoemd district volstaat het verslag hoofdzakelijk met citaten uit de rapporten van den leider van dit bedrijf over 1936 en 1937. Het bedrijf der Suriname Hoeve Maatschappij leverde, zooals bekend geacht mag worden, tot dusver geen definitieve resultaten op, negatieve dan wel positieve.

De uitvoer van rijst intusschen, vrijwel geheel product van den kleinen landbouw, bedroeg in 1937 circa 25% van den totalen uitvoer aan landbouwvoortbrengselen.

Aan de bacoencultuur wijdt het verslag slechts enkele bladzijden; er was dan ook tot dusver slechts sprake van eenige bescheiden proefnemingen. Interessant is het intusschen wel, te lezen dat men zich nog steeds met de Gros Michel-variëteit bezighoudt, de soort welke het best verkoopbaar en vervoerbaar is.

Men heeft ook proeven genomen met bemesting, op zandgrond en in het heuvelland.

Altijd weder, bij het kennis nemen van gegevens aangaande den Surinaamschen landbouw, rijst déze vraag, hoe men zich voorstelt Suriname opnieuw te maken tot een op groote schaal landbouwproducten uitvoerend gewest (op wat in den tegenwoordigen tijd een groote schaal genoemd zou worden, wel te verstaan), wanneer eenmaal verschillende cultuurproblemen opgelost zullen zijn. Waarin dan begrepen het menschelijke probleem, voor zoover er gezocht wordt naar de mogelijkheid tot het scheppen van rendabele volkscultures; ten slotte moet de zelfstandige inheemsche landbouwer toch ook de bekwaamheid en het inzicht hebben welke vereischt worden om bepaalde cultures — en dan nog wel exportcultures — te doen slagen.

Vervoer en afzet — er is in dit tijdschrift al eerder op gewezen — kunnen overigens reeds zoodanige moeilijkheden opleveren, dat de beste resultaten, op cultuur-technisch gebied bereikt, waardeloos zouden worden.

Massale uitvoer van veel ruimte innemende goederen vereischt groote schepen, of frequente afvaarten; oogstproducten kunnen niet altijd op een vervoergelegenheid wachten, zoodat het noodig kan zijn dat veel tonnage opeens ter plaatse aanwezig is; op landbouwvoortbrengselen van betrekkelijk geringe waarde drukt de vracht zwaar.

Suriname ligt tamelijk afgelegen, is dus niet gemakkelijk op te nemen in de reisroute van schepen welke ook lading van en naar andere landen vervoeren; een haven, toegankelijk, of toegankelijk te maken, voor de relatief goedkooper te exploiteeren groote schepen van den tegenwoordigen tijd, heeft Suriname niet; tot dusver is er geen belangrijk vervoer náár Suriname, dat de heenreis der schepen goed kan maken en de invoer zal kwantitatief niet in dezelfde mate toenemen als de export.

Een achterland heeft Suriname niet; het heeft ook geen niet-tropisch buurland, zooals b.v. Brazilië in Argentinië heeft, dat tropische producten af kan nemen; uitvoer naar Europa beteekent vervoer over een grooten afstand, alleen om die reden reeds een duur vervoer.

Nederland was tot dusver geen voorkeursmarkt voor Surinaamsche producten en het is zeer de vraag of het moederland zijn economische politiek zoodanig zou kunnen wijzigen dat het dit worden zou; van de Vereenigde Staten is niet gebleken dat er veel van te verwachten valt als afzetgebied voor die producten welke men

thans in Suriname op het oog heeft als wellicht kansen biedend; de Britsche West Indiën echter genieten preferentie in het Vereenigd Koninkrijk en in Canada en zij houden met hand en tand aan die preferentie vast, als een eerste levensbelang voor den export-landbouw.

Dit alles slechts om te waarschuwen tegen een optimisme met betrekking tot Suriname's toekomst, dat misschien niet voldoende rekening houden zou met die problemen, welke zich pas zullen vertoonen, wanneer de pogingen van tegenwoordig, om den Surinaamschen landbouw aan te moedigen, tot werkelijk belangrijke resultaten geleid zullen hebben. In onze Tweede Kamer bleek bij de behandeling der Surinaamsche begrooting voor 1939 hier en daar de hoop te zijn gaan leven dat het nu met ons zorgenkind den goeden weg zal uitgaan.

Het landbouw-economische rapport bevat ook een hoofdstuk Kolonisatie. Hierin wordt o.a. gezegd dat het normale dagloon voor plantage-arbeid 60 cents bedraagt, maar dat vaak de plantage den arbeider geen volle week arbeid kan garandeeren.

Wat den kleinen landbouw betreft wordt geconstateerd, dat de creool die dit bedrijf uitoefent, slechts noodgedwongen daarbij blijft en liever anderen arbeid zou verrichten, dat de Javaan, hoewel landbouwer van traditie, het in Suriname als zoodanig niet tot eenigen welstand vermocht te brengen en dat de Britsch Indiër, die vaak wel succes had, thans in verre van rooskleurige omstandigheden verkeert.

De zoogenaamde Hollandsche boeren, die hoofdzakelijk veehouders zijn, hebben het tegen de concurrentie der Hinostani moeten afleggen, zooals reeds bekend was en thans nog eens in het rapport bevestigd wordt.

Wat betreft nieuwe kolonisatie bespreekt het rapport natuurlijk ook de kansen van een middenstandslandbouw, uitgeoefend door blanke (Hollandsche) kolonisten. Men beschouwt deze kansen als wel aanwezig, mits de kolonist over kapitaal beschikt. Blijkbaar zou de zelfstandige blanke kolonist als rijstverbouwer niet veel te verwachten hebben; in de citruscultuur zou hij wel succes kunnen hebben, wanneer hij kans zou zien de eerste vier of vijfjarige periode, gedurende welke geen product te oogsten valt, door te komen.

De binnenlandsche kolonisatie, tot leniging van den nood der stadsbevolking, dus van creolen, wordt in het rapport vrij uitvoerig behandeld. Wat er tot dusver op dit gebied bereikt werd kon nog niet veel beteekenen; daartoe is het probleem waarvoor men

staat te moeilijk en daartoe is men nog te kort bezig. De kleine landbouw in de gestichte nederzettingen wordt beoefend tezamen met goudwinning, houtkappen, vee- en pluimveeteelt enz. Hetgeen er voor de binnenlandsche kolonisatie gedaan wordt, heeft geheel het karakter van crisismaatregel.

In tusschen echter komt bij den lezer van het rapport vanzelf de vraag op, of niet beproefd dient te worden door middel van binnenlandsche kolonisatie het ontstaan te bevorderen van den met recht zoozeer gewenschten middenstandlandbouw. Het lijkt toch logischer en natuurlijker dat uit de reeds aanwezige bevolking zich een middenstand ontwikkelt, dan dat die stand gevormd zou worden door nieuwe kolonisten, voorloopig vreemd aan het klimaat, het land en de levenswijze.

Het grootbedrijf, de plantagelandbouw dus, zoo vaak en zoo langdurig van overheidswege financieel gesteund, is steeds geacht een nuttige taak te vervullen voor de Surinaamsche volksgemeenschap, als opleidingsschool voor den toekomstigen zelfstandigen kolonist. Inderdaad, de Britschindische en Javaansche contractarbeiders, ten behoeve van het plantagebedrijf aangevoerd, hebben het grootste contingent geleverd aan de thans aanwezige klasse der zelfstandige kleine landbouwers. Zij zijn in staat gebleken niet alleen in de behoefte aan voedingsmiddelen voor eigen gebruik te voorzien, maar ook om rijst (en enkele andere gewassen) in voldoende hoeveelheid te telen voor het geheele overige deel der bevolking. Veel verder echter is men thans nog niet, of liever de ontwikkelingsgang van kleinen tot middenstandslandbouw is onderbroken geworden.

De cacao- en koffiecultuur der plantages is nagevolgd door den kleinen man, creool zoowel als Aziatische immigrant. Met de suikercultuur is dit in Suriname niet het geval geweest; op de Britsche Westindische eilanden echter wordt deze cultuur ook door inheemsche (zwarte) „cane farmers” beoefend.

Overal in de oude slavenkoloniën hebben de plantages gediend als voorbeeld voor den kleinen inheemschen landbouw, voor zoover betreft de cultuur van exportproducten. De pas in den lateren tijd aangevangen bananencultuur op de Westindische eilanden evenwel kon niet steunen op ervaringen, in het plantagebedrijf opgedaan, maar toch levert aldaar nog altijd de kleine zelfstandige inheemsche producent het grootste deel der voor export bestemde vruchten. Wel echter zijn de uitheemsche belanghebbenden er vaak toe overgegaan ook eigen plantages te exploiteeren. Wij zien alzoo allerwege naast plantagegedrijf ook kleinbedrijf, of omgekeerd.

Legt het kleinbedrijf zich toe op dezelfde exportcultuur als het groote, dan krijgt het eerste een gelegenheid om zich tot middenstandsbedrijf te ontwikkelen, een proces waarvan ook Suriname voorbeelden geleverd heeft. Het inheemsche middenstandsbedrijf deelt dan echter ook in de kwade kans van prijsdaling op de wereldmarkt, al is het allicht wat minder eenzijdig en dus minder kwetsbaar. Het zoogenaamd kapitalistische plantagebedrijf zal de neiging hebben te liquideeren, wanneer gedurende eenigen tijd de marktpositie der producten het tot een verlieslatende exploitatie veroordeelt en het niet kunstmatig op de been gehouden wordt; het middenstandsbedrijf kan altijd nog tot de positie van kleinbedrijf terugvallen en dit laatste zal, hoofdzakelijk voedingsmiddelen voor gebruik van het gezin produceerend, wel slechts een poover bestaan opleveren, maar toch in leven blijven.

In Suriname, waar de landbouw als plantagelandbouw begonnen is en al spoedig daarnaast een kleine landbouw ontstaan is, uit welke geen middenstandslandbouw gegroeid is die zich in moeilijke tijden staande kon houden, leven thans naast elkander een kwijnend grootbedrijf, dat steun behoeft en een kleinbedrijf dat geen welvaart schept, met ongeveer niets ertusschen in.

Bestaat er, gegeven deze constellatie, toch niet een mogelijkheid om het plantagebedrijf, dat men nog steeds niet op wil geven, in de eerste plaats dienstbaar te maken aan de ontwikkeling van het kleine tot een middenstands-landbouw bedrijf? Voorshands lijkt de kans zeer gering dat het particuliere kapitaal en het particuliere initiatief in Suriname het plantagebedrijf zullen willen redden, nog minder het nieuw leven zullen kunnen inblazen. Wat er nog in stand gebleven is wordt gesteund, hetzij door subsidie (koffie), hetzij door beschermend recht (suiker).

Er lijkt veel voor te zeggen dat een bedrijf dat geld kost aan de gemeenschap, hetzij omdat het direct of indirect financieelen steun geniet, hetzij omdat het van overheidswege gedreven wordt, nuttig behoort te zijn voor het algemeen en het Surinaamsche plantagebedrijf wordt geacht dat ook geweest te zijn; thans is het dit nog alleen in zooverre dat, wanneer het verdween, de p.m. 9000 arbeiders aan wie het werk verschaft (1937) ingelijfd zouden moeten worden bij den kleinen landbouw, waarin al reeds p.m. 74000 personen levensonderhoud vinden (1937).

Koffie- en suikercultuur kunnen onder de tegenwoordige omstandigheden niet geacht worden de meest gewenschte opleiding te geven aan arbeiders ten bate van den inheemschen landbouw, althans niet van den inheemschen middenstandslandbouw, de be-

langrijkheid waarvan voor de verdere ontwikkeling des lands tegenwoordig zoo duidelijk ingezien wordt. De aan beide cultures verleende steun houdt haar dus wel in stand, maar zij leveren geen contraprestatie, door het scheppen der voorwaarden ter verbetering van een algemeen toestand; althans wanneer zij niet, vrijwillig of gedwongen, zich toeleggen op de teelt van andere gewassen, welke van waarde zijn, of van waarde kunnen worden, voor den inheemschen landbouw.

Ook behoeft men het plantagebedrijf niet uitsluitend te zien als een leerschool voor den middenstandslandbouw, langs den omweg van den kleinen. Plantages hebben ook leidend personeel, grootendeels bestaande uit inheemschen, of uit de beste elementen onder de immigranten, die als meer ontwikkeld of geschikter, van het grootbedrijf direct tot het middenstandsbedrijf zouden kunnen overgaan.

Zoo schijnt er nog wel een landbouw-economische politiek in Suriname denkbaar, welke slechts één doel zou nastreven, de verheffing van den inheemschen landbouw, zonder zich door bijkomstige overwegingen te laten leiden.

De uitheemsche ondernemer komt, wanneer hij meent voordeelige zaken te kunnen doen, aanvaardt met open oogen zekere risico's, wordt, zoolang het hem goed gaat, liefst met rust gelaten en liquideert zijn bedrijf wanneer het geen winst meer oplevert, tenzij hem iets geboden wordt dat het de moeite waard maakt voort te blijven gaan. Hem door zijn moeilijkheden heen te willen helpen is voor de overheid steeds een bedenkelijk streven; het algemeen belang kan ermede gebaat zijn, maar de kans is groot dat men iets begint waarvan men niet kan overzien waar het eindigen of waarheen het leiden zal.

Het is een forskere en het kan een wijzere politiek zijn, zich bij de déconfiture van het particuliere uitheemsche bedrijf neer te leggen en te trachten op de puinhopen iets nieuws op te bouwen, ten bate der gemeenschap.

Januari 1939.